

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH**

EKONOMICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2007

Eva Štabrňáková

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

EKONIMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ A FINANCÍ

Studijní program: 6208 B Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Teorie účtů a jejich soustav (jednořadová, dvouřadová a třířadová teorie)

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Miroslav Máče, CSc., Ph.D.

Autor:

Eva Štarbňáková

2007

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v seznamu použité literatury.

Ve Zlivi dne 20. 4. 2007

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce Ing. Miroslavu Máčemu, CSc., Ph.D. za cenné rady a doporučení k obsahu práce.

OBSAH

1. Úvod	5
2. Vznik účtových teorií	6
2.1 Počátky účetnictví.....	6
2.2 Úpadek a následný rozvoj účetních systémů	7
2.3 Účetnictví jako samostatný teoretický celek	8
2.4 Vznik komplexních teorií účtů	8
3. Klasifikace účtů	9
3.1. Základní teoretická klasifikace účtů	9
3.2.1. Teoretická klasifikace účtů dle obsahového kritéria	9
3.2.1.a) Stavové účty- účty majetku, účty závazků	10
3.2.1.b) Účty hodnotových toků – proudů	11
3.2.1.c) Smíšené účty	13
3.2.2 Teoretická klasifikace účtů dle funkčního kritéria	14
3.2.2.1 Základní skupinové struktury funkčních kritérií	14
4. Účtové teorie	17
4.1 Jednořadové účtové teorie	17
4.2 Dvouřadové účtové teorie.....	19
4.3 Třířadové účtové teorie.....	21
5. Klasifikace soustav účtů	23
5.1 Základní kvalitativní znaky pro budování soustav účtů	23
5.1.1 Klasifikace podle použité kategorie účtů.....	23
5.1.2 Klasifikace podle použitého oceňovacího modelu	23
5.1.3 Klasifikace podle návaznosti výkazů na účetní systém	24
5.1.4 Klasifikace podle kongruence informačních cílů systému	24
5.1.5 Klasifikace podle způsobu separace období při odvození výsledku	25
5.1.6 Klasifikace podle obsahu a odvozování výsledku za období	25
6. Metodický postup	27
6.1 Literární rešerše	27
6.2 Zpracování praktické části	27
6.3 Zpracování údajů	27
7. Praktická část	28
7.1 Jednořadové teorie	28
7.1.1 Jednořadová personifikační teorie: Dr. Josef Ullmann	28
7.1.2 Věcná jednořadová teorie: prof. Manfred Berliner – Teorie svébytnosti závodu	30
7.2 Dvouřadové teorie	33
7.2.1 Věcná dvouřadová teorie- F. Hügli: Teorie čistého jmění	33
7.2.2 Věcná dvouřadová teorie prof. Vladimíra Králíčka -, Teória neupotřebených, upotřebených a reprodukováných prostriedkov“	35
7.3 Třířadové teorie	38
7.3.1 Třířadová teorie: prof. Karel Skokan.....	38
7.4 Současný stav účtových soustav	41
8. Závěr	42
9. Summary	43
9.1 Key words	43
10. Přehled použité literatury	44

1. Úvod

Vznik teorií účtů a jejich soustav je úzce spjat s momenty z historie, jež měly zásadní význam pro další rozvoj lidstva a společnosti. Lze tvrdit, že jednotlivé koncepce účtových teorií a rozvoje účtů jako takových mohou sloužit mimo jiné i jako důkaz vyspělosti jednotlivých civilizací, v nichž vznikaly.

Teorie účtů vznikaly postupně podle potřeb výkladů podstaty zobrazovacího procesu v účetnictví a každá z těchto teorií znamenala pro svou dobu přínos co do otázky logického pochopení číselné abstrakce při účtování na jednotlivých účtech. Postupem doby bylo formulováno mnoho teorií, které se vzájemně doplňovaly a postupně rozvíjely od jednoduchých formalistických teorií až po komplikované víceřadové teorie věčné.

Předpokladem pro výstavbu účetních soustav je takové uspořádání účtů, jež by odpovídalo požadavkům kladeným na konkrétní účetní systém. Tyto účty musí být rozříděny na základě takových kvalitativních kritérií, které by charakterizovaly jejich společné, respektive odlišné znaky. Na základě těchto znaků se tvoří „řady“ účtů, kam jsou dále tyto rozříděné účty seskupovány. Podle organizace seskupování „řad“ účtů jsou dále jednotlivé účtové teorie rozeznávány.

Samotná východiska jednotlivých teorií účtů jsou velmi pestrá, proto je třeba zdůraznit pouze formální stránku sjednocování těchto teorií podle počtu řad.

Tato práce představuje jednotlivé teorie na základě přístupů významných představitelů účetní teorie od autorů jednořadových teorií až po autory teorií třířadových, přičemž samotných teorií vzniklo velmi mnoho a formou i závěry se velice často lišily. Snahou je přiblížit jednotlivé koncepce podle způsobu vzájemných vztahů účtů a výkazů.

V praktické části jsou zobrazena zjednodušená schémata účtování a zjednodušené formáty výkazů příslušející jednotlivým teoriím, které byly popsány v teoretické části práce.

2.Vznik účtových teorií

Chceme-li se zaměřit na samotný vznik prvních účtových teorií, je třeba se nejprve seznámit s počátky účetnictví jako takového. Tento historický vývoj bývá při seznamování s účetnictvím a jeho funkcí často opomíjen, přičemž je to právě historie, která nám pomáhá pochopit základní význam a funkce účetnictví jako samostatného celku.

2. 1 Počátky účetnictví

Na prvopočátky účetnictví lze nahlížet ze dvou časových hledisek. To první klade počátek prvních forem účetnictví z co nejjobecnějšího hlediska do doby asi tři tisíce let před Kristem do počátků samotné civilizace, do Mezopotámie.

Historickými nálezy byla doložena existence velmi rozvinuté podoby systematických záznamů ze starého Sumeru a Babylonie. Tyto záznamy byly vedeny v podobě malých hliněných tabulek a obsahovaly záznamy jako výčty chrámových a palácových hospodářství, úrody, odvádění dávek, dále pak zápisy dluhů a pohledávek.

Tento systém záznamů měl jednoduchou podobu. Buď se tabulky po splnění určitých požadavků, jako například zaplacení dluhu, rozbily, nebo byly vedeny v chrámových bankách a úřadech v podobě skutečných účetních záznamů. Nejvyšší úrovně dosahovalo účtování v odvětví polního hospodářství, které vedlo záznamy o sklizních, o nákladech na zpracování polností, soupisech vyplácených mezd a o přijatých a vyplácených penězích. Pro každý obchodní případ byla určena zvláštní tabulka, kterou lze chápat jako předchůdce dnešních jednotlivých účtů.

Následně lze najít určité zákonitosti účtování i ve významných zákonících té doby jako je například Hammurabiho zákoník.

Nejvýznamnějšího rozvoje se účetnictví dostalo v dobách starého Říma, kdy vzkvétala téměř všechna odvětví civilizace. I hospodaření a vedení účetnictví, které čerpalo z řeckých zkušeností, bylo na velmi vysoké úrovni. Z těchto dob jsou známy první literární účetní památky. Účetní zápisy byly vedeny ve více knihách, mezi ty základní lze zahrnout *adversarium*(rejstřík),*codex rationum*(hlavní kniha), či *calendarium*(kniha lhůt a úroků).

Do knih byly zapisovány příjmy a výdaje, neboli *accepta et expensa*. I samotné příjmy i výdaje měly své členění. U příjmů to byla: *accepta*, skutečné příjmy, *accepta ferrenda*, zaúčtované příjmy, *accepta referenda*, vratky. U výdajů to pak byla: *expensa*, skutečná vydání, *expensa ferrenda*, zaúčtované výdaje, *reliqua*, které tvořila salda účtů nebo rozdíly *acceptorum* a *expensorum*.

Rozdíl, neboli *reliquum*, všech příjmů a výdajů tvořil čistý příjem za celý rok. Prvkem zcela shodným s dnešní podobou zaznamenávání příjmů a výdajů u některých účtů bylo zapisování příjmů na levou stranu účtů a vydání na stranu pravou.

2.2 Úpadek a následný rozvoj účetních systémů

Od prvního století po Kristu dochází v celé Evropě ke značnému úpadku civilizace. Toto vede mimo jiné i ke značnému úpadku, ne-li zániku, celého značně dokonalého účetního systému z doby římské. Příštích tisíc let je pro účetnictví v Evropě dobou temna.

Jiná situace ovšem panovala na východě u Arabů, kteří své matematické poznatky v osmém století převáděli do účetních záznamů tištěných na papír. Díky arabským výbojům na Pyrenejském poloostrově se tyto znalosti soustavných hospodářských záznamů dostávají zpět do Evropy. První zákonná ustanovení o povinnosti účtovat nejen pro bankéře pocházejí z Kastilie z XII. století po Kristu.

Rozvíjející se obchod postupně vyžadoval neustálé zdokonalování soustavnějších a podrobnějších záznamů. Byli to zejména bankéři, kdo vedl podrobné a vzájemně propojené účty o svých obchodech s dlužníky a věřiteli. Při rozvoji mezinárodních obchodů bylo následně potřeba takových záznamů, jež by byly srozumitelné pro různé národní skupiny obchodníků. Různorodé zápisy ve smlouvách ze zemí s různými zvyklostmi, zápisy a počítání se později přeměnilo v *cosi*, co můžeme již nazývat systémem podvojného účetnictví o majetku a kapitálu, jeho stavu a změnách a o ztrátách a ziscích.

Toto období znamená mezník v rozvoji účetnictví zejména pro ty, kteří jsou zastánci účetnictví jako systému formálně jednotných a předem definovaných záznamů.

2.3 Účetnictví jako samostatný teoretický celek

O účetnictví jako o předmětu teorie lze hovořit od 15. století a to především díky benátskému matematikovi Lucovi Pacioli, který vypracoval první učebnici moderního podvojného účetnictví. Tato učebnice byla součástí jeho díla, matematické učebnice, *Summa arithmetica, geometria, proportii et propotionalita* (Souhrn o aritmetice, geometrii, podílech a úměrách). Celé toto dílo zahrnuje 11 spisů. Část věnovaná účetnictví, nazvaná *Tractatus XI. Particularis, de computis et scripturis* (Jedenácté dílčí pojednání, o počtech a zápiscích), je zařazená do devátého oddílu s názvem "Užití matematiky v obchodním životě".

Pacioliho učebnici se nechali inspirovat další autoři a jeho následovatelé, v jejichž dílech je vždy zahrnuta fundamentální část účetního systému, jaký nastavil právě Pacioli.

2.4 Vznik komplexních teorií účtů

Historický vývoj přinášel rozvoj i pro účetnictví. Několik staletí po Paciolim se tato věda rozvinula a doplnila teoretické znalosti o praktické. Například 16. století přineslo užívání speciálních deníků pro určité typy operací. V sedmnáctém století byly ve Francii zavedeny první periodické výkazy o finanční situaci.

Za nejvýznamnější můžeme považovat prosazování důsledného dělení účtů zásob vlastního zboží, přijatého zboží k prodeji a zboží pro společné podnikání.

V Itálii také vznikla první komplexní teorie účtů a to personifikační teorie Lodovica Fioriho. Ovšem tato teorie vznikla z čistě didaktických důvodů. V osmnáctém století je tato personifikační teorie již běžně přijímána a je používána i při výuce účetnictví, kdy se z ní odvozují operace zápisů v debetu a kreditu. Používána byla takzvaná pětiúčtová koncepce, která pracovala s personifikačními účty : *vlastník; vlastník bis; správce firmy; agent a korespondent*.

Koncem devatenáctého a dále ve dvacátém století vznikají a také se ustalují různé metody odpisování neoběžných aktiv, účetní fondy, účetní vyjádření inflace a další. Ovšem v základu tyto nové metody budovaly na několik staletí staré a časem prověřené Pacioliho teorii.

3. Klasifikace účtů

Účet tvoří základní a nejpodstatnější prvek charakterizující metodu účetnictví. Jeho uspořádání do soustavy účtů rozhoduje o tom, jaké informace se získají ze vstupních údajů, jak budou dále tyto vstupní údaje transformovány a jaké informace z nich získáme na výstupu.

Klasifikace účtů a její kritéria vycházejí vždy z některé teorie účtů. Tyto klasifikace, specifické pro každou teorii, mají vždy dvojí přínos. Umožňují využít jednotlivých vlastností účtů při konstrukci určitého účetního systému a báze příslušné teorie tvoří základ pro stanovování pravidel při zápisu na účtech. Tento druhý přínos má význam především při výuce účtování.

Předpokladem pro každé třídění účtů je hledání a nalezení kritérií, která by vystihovala jejich společné znaky. Toto nalezení a následné používání kritérií pak umožní poznávat a objasňovat povahu jednotlivých účtů, ale také jejich systémů.

3.1. Základní teoretická klasifikace účtů

Všechny myslitelné účty můžeme roztrždit dle několika kritérií, která mají téměř vždy nesouřadný charakter. *Účty proto nelze tříditi matematicky pravidelně, jelikož jejich třídění, zařazení do systému a následné používání je vždy závislé na vnějších požadavcích především významných skupin uživatelů účetních údajů.*¹

Kritériem prvního stupně, neboli nadřazeným kritériem, je *obsahové kritérium*, jehož uplatnění úzce souvisí s požadavky na podstatu zápisů přírůstků a úbytků u jednotlivých kategoriích účtů. Takto obsahově roztržděné účty mohou pak být, v dalších stupních třídění, klasifikovány podle funkce, kterou v soustavě účtů plní.

Kritérii druhého stupně jsou pak *kritéria funkční* nebo také kritéria metodická, či strukturální.

3.2.1. Teoretická klasifikace účtů dle obsahového kritéria

Klasifikace účtů dle obsahového kritéria rozděluje účty do tří skupin a to na *účty stavové*, *účty hodnotových toků* a *účty smíšené*. Toto třídění se odvíjí od pohybu přírůstků a úbytků na těchto účtech a na jejich průběhu během daného období.

---

¹ Janhuba, M. *Základy teorie účetnictví*. Praha: OECONOMICA, 2005. s.40

Samotná obsahová kritéria sice charakterizují obsah jednotlivých účtů, avšak pro pochopení jejich jednotlivých funkcí a struktury je třeba je doplnit o další hlediska pro třídění účtů.

3.2.1.a) Stavové účty- účty majetku, účty závazků

Kategorie stavových účtů je charakteristická tím, že zobrazuje stanoveného hmotného nositele hospodářské činnosti podniku, složky majetku nebo břemene, u níž je předpoklad existence nenulového zůstatku na konci období. Jde tedy o účty se *zůstatkem* na konci období.

Stavové účty tedy podávají informace o peněžně vyjádřené zásobě statků a jejich změnách, které ve sledovaném období proběhly. Ocenění přírůstků na účtech tohoto typu musí být shodná s oceněním úbytků. *Pohyb v takovém účtu zobrazuje pohyb kvant (objemů) složek majetku nebo břemen, přičemž ocenění těchto kvant plní (v účtu samotném) výhradně homogenizační funkci.*² Tento n-tý přírůstek kvanta na stavovém účtu bychom mohli vyjádřit jako součin množství majetku, či břemene, vyjádřeného naturálně a použité ceny:

$$|p| \\ Q_n * p_n$$

p.....přírůstek

Q_n.....množství naturálně vyjádřeného majetku, či závazku

P_n.....použitá cena naturálně vyjádřeného majetku, závazku

Stejně jako n-tý přírůstek lze i n-tý úbytek na stavovém účtu zobrazit tentokrát jako součin naturálně vyjádřeného kvanta úbytku majetku, či břemene, a použité ceny, která ovšem musí být shodná s cenou ocenění přírůstku:

$$|ú| \\ Q_n * p_n$$

ú ..... úbytek

Q_n.....objem naturálně vyjádřeného majetku, závazku

P_n.....cena naturálně vyjádřeného majetku, závazku

---

² Janhuba, M. *Základy teorie účetnictví*. Praha:OECONOMICA ,2005. s. 42

Jedním z druhů účtů, které tvoří základní kostru klasifikace účtů a které se třídí podle obsahového kritéria jsou stavové účty *rozvahové*, na nichž se sledují právě stavy a změny aktiv a pasiv. Typickým znakem těchto rozvahových účtů je, že účty majetku (aktiv) mají počáteční i konečný zůstatek na levé straně účtu a účty břemen (pasiv) mají tento zůstatek na straně pravé.

3. 2. 1. b) Účty hodnotových toků – proudů

Účty hodnotových toků jsou charakteristické tím, že zobrazují průběh toku oceněných kvant určitým uzlem. Užitím tokových účtů můžeme získat údaj o celkovém objemu hodnot v peněžním vyjádření, které si za sledovaný interval určitou konkrétní cestou předaly jednotlivé složky majetku nebo břemen podniku.

Na rozdíl od účtů stavů a břemen mají tokové účty společné to, že velikost nebo **objem vstupu** musí být rovna velikosti či **objemu výstupu**. Technicky vyjádřeno se při vstupu do kontrolního místa (účtu) jedná o součin naturálně vyjádřeného množství Q_n a použité vstupní ceny p :

[vstupní]

$$Q_n * p_n$$

Při výstupu z tohoto účtu se jedná o součin stejného naturálně vyjádřeno množství Q_n a použité výstupní ceny p^3 :

[výstupní]

$$Q_n * p_n$$

Účty splňující obsahová kritéria tokových účtů se nazývají *účty výsledkové*. Ty se dále dělí na účty nákladové a výnosové. Právě nákladové účty zde odpovídají teorii o objemu vstupů a výnosové účty o objemu výstupů. Účty výsledkové jsou doplňkem rozvahové položky vlastního kapitálu, zahrnuje výhradně jeho přírůstky a úbytky, které jsou důsledkem vynaložených nákladů a dosažených výnosů během sledovaného období a tvoří tzv. hospodářský výsledek.

Pro výsledkové účty je typickým znakem, že počátkem účetního období nemají počáteční zůstatek, jak tomu je u účtů rozvahových. Náklady zde účtujeme na pravou

---

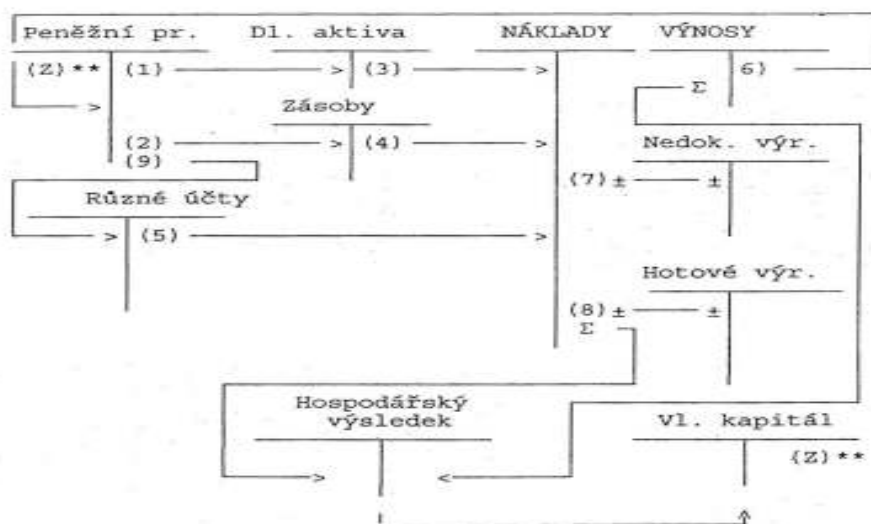
³ Janhuba, M. *Základy teorie účetnictví*. Praha: OECONOMICA, 2005 . s.43

stranu pomyslné T-formy účtu a výnosy pak na stranu levou. Stále přítom ale musí být brána v potaz zásada podvojného zápisu.

V tokových účtech je vstup (přírůstek) účtu **vždy objemově shodný** s výstupem (úbytkem), zatímco dimenze (ocenění) vstupu a výstupu se může podle požadavků na informaci z toho kterého účtu měnit.⁴ . Toto se nazývá *problém věcné shody* nákladů s výnosy. Tento problém se zabývá tím, že náklady zaúčtované v běžném období se vztahují k výkonům v tomto období provedeným. Mohlo však nastat, že část těchto výkonů nemusela být v tomtéž období spotřebována. Stejně tak výnosy z těchto výkonů se vztahují na běžné období bez ohledu na to, zda na tyto výkony vznikly náklady. Je tedy potřeba provádět takovou úpravu nákladů, či výnosů běžného období, aby bylo docíleno věcné shody.

Schéma 1. Účtový systém tokových a stavových účtů (Pramen: Janhuba M.)

Schéma účtovení systému stavových a tokových účtů (výrobní podnik):

Legenda:

- (1) Opatření dlouhodobých aktiv
- (2) Opatření výrobních zásob
- (3) Opatření (odpisy) dlouhodobých aktiv
- (4) Spotřeba výrobních zásob (např. materiálu)
- (5) Spotřeba nakupovaných služeb (a mzdy)
- (6) Tržby za prodané výkony
- (7) Změna stavu zásob nedokončených výrobků (úprava nákladů)
- (8) Změna stavu zásob hotových výrobků (úprava nákladů)
- (9) Úhrada dluhů (a výplata mezd)

⁴ Janhuba, M.: *Základy teorie účetnictví*. Praha:OECONMICA, 2005. str.43.

3. 2. 1. c) Smíšené účty

Smíšené účty tvoří jakousi kombinaci jak účtů stavových, tak i účtů tokových. Přírůstky v naturálním vyjádření se zde liší od naturálně vyjádřených úbytků a také se mění ocenění těchto přírůstků a úbytků. Ve svých zůstatcích pak tyto účty shrnují výsledky operací a zůstatky příslušných stavů. *Matematicky se jedná o proměnné, jejichž početní výsledek (saldo) tvoří souhrn nebo diference dvou neznámých veličin, tedy na jedné straně o stav (majetku, břemen), na druhé straně o ztrátu nebo zisk s nimi spojené.*⁵ Jejich zůstatek je tvořen dohromady konečným stavem zásob a výsledkem. Proměnné vznikají při zachycování výměnných transakcí spojených se ztrátou či ziskem, kdy jsou tyto transakce zachyceny jako čistě výměnné. V tomto případě není ztráta nebo zisk vyčíslena ihned a není ani samotně zaúčtována a příslušná část majetku vystupuje z účtu buď ve vyšší, nebo nižší hodnotě, než do něj vstoupila.

Cena přírůstku $\neq$ Cena úbytku

Naturální objem přírůstků $\neq$ Naturální objem úbytků

Aby bylo možno zjistit nejen konečný stav účtů, tak i dosažený výsledek hospodaření je v případě smíšených účtů nutno provést rozklad zůstatku:

$$\mathbf{K} - \mathbf{P} = \mathbf{z} \pm \mathbf{v}$$

($\mathbf{K}$ – konečný zůstatek na smíšeném účtu, $\mathbf{P}$ – počáteční zůstatek smíšeného účtu, $\mathbf{z}$ – skutečný zůstatek, $\mathbf{v}$ – výsledek hospodaření)

Ke zjištění konečného stavu účtů dojdeme inventurou skutečných zůstatků příslušné složky aktiv či pasiv, které oceníme v běžných tržních cenách. Tyto zůstatky se pak převedou na účet rozvázný. Dále se vypočítají konečné zůstatky na příslušných účtech, čímž se zjistí čistý výsledek, který se dále převede podle jeho povahy na příslušnou stranu účtu Zisků a ztrát.

Druhou možností je vykalkulovat výsledek transakce na příslušnou stranu účtu podle toho, jde-li o zisk či ztrátu. Následně vypočítat konečný zůstatek na příslušném účtu, který se opět převede na účet rozvázný.

---

⁵ Janhuba, M. *Základy teorie účetnictví*, Praha:OECONOMICA, 2005. s. 43

Typickým příkladem smíšeného účtu je nečleněný účet zboží. Pro jasné a přehledné účtování mají být smíšené účty vyloučeny rozčleněním na čistě stavové a čistě tokové účty. Jako příklad lze uvést účet nákupu zboží a účet prodeje zboží.⁶

Dnešní soustavy účtů řeší tyto nerovnosti jinými metodami, tudíž smíšené účty nejsou jejich součástí.

3. 2. 2 Teoretická klasifikace účtů dle funkčního kritéria

Funkční kritéria patří do klasifikačních kritérií II. stupně, která se zabývají jednotlivými funkcemi účtů ve vztahu k ostatním účtům soustavy. Nečlenění se tedy podle jejich „vnitřních“ vlastností, ale podle vazeb s ostatními účty. Při uplatňování těchto kritérií se jednotlivé skupinové struktury funkčních kritérií překrývají.

3.2.2.1 Základní skupinové struktury funkčních kritérií

a) Hledisko míry obecnosti :

Toto hledisko rozděluje účty dle stupně agregace údajů věcně shodných a to na účty syntetické a na účty analytické.

Syntetické členění poskytuje vysoce agregované údaje, kdy získáváme *souhrnné údaje o stavu a změnách jednotlivých druhů hospodářských prostředků a zdrojů jejich financování a o celkovém průběhu hospodářské činnosti podniku v hodnotovém vyjádření.*⁷

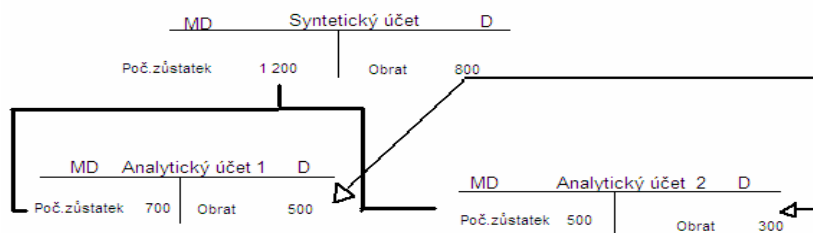
Analytické členění představuje podrobnější členění informací na účtech syntetické evidence. Toto členění závisí výhradně na potřebách podniku. Poskytují tedy údaje podrobné s využitím především ve vnitropodnikovém řízení. Analytická evidence vedená k jednotlivým analytickým účtům musí být úplná, to znamená, že součet stavů analytických účtů musí být v kterémkoliv okamžiku shodný se stavem účtu syntetického.

---

⁶ Wöhe, G.: *Úvod do podnikového hospodářství*, 1. vydání českého překladu. Praha: C.H.Beck, 1995. s.541

⁷ Fireš, B.: *Základy teorie účetnictví*. Praha: SPN, 1984, s.90

Schéma2. Vzájemné propojenost analytických účtů se syntetickým

Pramen:Fireš.B.

Tato shoda se ověřuje před koncem účetního období kontrolní soupiskou analytické evidence.

b) Hledisko vzájemné závislosti účtů:

Ve vnitřní uzavřené , vnitřně propojené soustavě účtů existují vzájemné vazby a souvislosti. Některé tyto vazby jsou velice těsné a přímé, jiné naopak nepřímé a zprostředkované. Používají se však i takové účty, které jsou závislé na jiných účtech a sami o sobě by nemohly existovat.

Podle stupně vzájemné závislosti účtů a jejich informační funkce se tyto účty rozdělují do dvou skupin: úcty hlavní , kde mají údaje samy o sobě využitelný informační potenciál, a úcty vedlejší. Ty se dále člení na účty doplňkové a účty opravné, které opravují údaje v hlavním účtu. Údaje v těchto účtech je ale nutno uvádět vždy s údaji v hlavním účtu, jelikož samy o sobě nemají informační potenciál. Takovým účtem jsou účty ze skupiny Oprávky k dlouhodobému majetku, které vyjadřují snížení ceny dlouhodobého majetku

d) Hledisko plnění požadavků kontroly průběhu procesů:

Toto hledisko nám umožňuje vyčlenění skupiny účtů kalkulačních, *jejichž základní funkcí je zajistit podklady pro zjištění skutečných nákladů na určitý výkon*⁸, uspořádacích, které představují předtřídění nákladů. *Pro splnění své funkce*

⁸ Kovanicová,D. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. Praha:TRIZONIA, 1993. s. 58

se položky na nich účtované v plné výši převádějí na jiné účty (kalkulační či uspořádací) a nevykazují ke konci období zůstatek⁹. Uspořádací účty se dále člení na uspořádací účty jednoduché a složené a to podle toho, zda obsahují jeden či více nákladových druhů.

Další skupinu tvoří účty porovnávací, které mají zajišťovat efekt konkrétního procesu porovnáváním velikosti vstupů do procesu, určitým způsobem oceněných, a velikosti téhož objemu výstupů z procesu, oceněných na jiné bázi než vstupy.¹⁰

Takováto klasifikace účtů dovoluje vysvětlit vývoj soustav účtů, od počáteční podoby statického systému bilančního účetnictví s dvěma nerozvinutými řadami účtů aktiv a pasiv, přes dynamickou podobu systému s využitím dvou rozvinutých řad účtů: aktiva+ zásoby nákladů a pasiva+účet ztráty a zisku, až k podobě využívající novou samostatnou řadu tokových účtů pro výnosy a výsledkové náklady .

---

⁹ Fireš, B. *Základy teorie účetnictví*. Praha:SPN,1984. str 179.

¹⁰ Janhuba, M. *Základy teorie účetnictví*. Praha:OECONOMICA, 2005. s.45

4. Účtové teorie

S rozvojem a zdokonalováním systému účetnictví rostla i potřeba výkladu podstaty jeho zobrazovacího procesu a pravidel uskutečňování zápisů na příslušných stranách jednotlivých účtů. Tato potřeba byla hlavní příčinou vzniku účtových teorií. Jejich hlavním cílem bylo umožnit hlubší pochopení početní abstrakce tvořící účelné zobrazení celku, o němž se účtuje. Během dlouhého vývoje vznikla celá řada účtových teorií do jednoduchých formalistických teorií, jakou je jednořadová personifikační teorie, až po mnohočetně strukturované teorie věcné.

Přehledné shrnutí obsahu jednotlivých účtových teorií vychází z jejich přístupu k třídění účtů v prvním stupni klasifikace a to podle počtu řad účtů teoriemi rozlišovaných. Samotná východiska teorií jsou pak velice rozmanitá a hledisko počtu řad je pouze formálně sjednocuje.

4.1 Jednořadové účtové teorie

Znakem společným všem jednořadovým teoriím je jejich pojmání účtů v prvním stupni klasifikace jako kvalitativně shodných. Teorie na účty tedy nahlíží buď jako na *účty majetkové* zobrazující přírůstky a úbytky aktiv a pasiv, vznik ztrát a vznik výnosů, nebo charakterizují všechny účty jako *účty hodnot*, či jako *účty výkonů*.

První známou teorií, která odpovídá charakteristikám jednořadových teorií, je ***jednořadová personifikační teorie*** z poloviny XVII. století. Jejím autorem byl Ital Lodovico Fiori. Tato teorie vychází z principu zosobňování, kdy každý účet představuje osobu, jakéhosi správce příslušného účtu. Správce je při transakcích buď v postavení věřitele, či dlužníka za určitou složku podnikového hospodaření. Tato teorie je využívána zejména při výuce účetnictví pro snazší vysvětlení pravidel zápisů na příslušné strany účtů.

Další jednořadovou personifikační teorií je teoretická koncepce Dr. Josefa Ullmanna, která vychází z názoru, že všechny transakce účtů je možno zachytit podle jednotných pravidel, protože jsou všechny účty homogenní povahy. Levá strana všech účtů představuje stranu „příjmů“ a pravá strana stranu „výdajů“. Dochází zde k přesunu majetkové části mezi dvěma správci a z toho vyplývá vznik interního dluhu na straně jedné a vznik interní pohledávky na straně druhé.

V personifikačně pojatém účtovém systému existuje tedy osoba podnikatele, osoba agenta a osoby správců jednotlivých součástí majetku¹¹. Jsou zde stanovena pravidla pro účtování, kdy správce je dlužníkem za vše, co přijímá a věřitelem za vše, co naopak dává. Součástí svého majetku dostává správce od agenta. Za vklad je agent dlužníkem a osoba podnikatele je zde v pozici věřitele. Při závěrečné účtů zápisů představují fingoanou likvidaci, takže za konečné čisté jmění je podnikatel věřitelem. Toto konečné čisté jmění je na základním účtu zapsáno vlevo a na konečném účtu rozvažném je vpravo.¹²

Další skupinou jednořadových teorií jsou jednořadové teorie věčné, které vycházejí z předpokladu, že ¹³*všechny účty jsou kvalitativně shodnými metodickými prostředky vyjadřujícími změny hodnot příslušně definovaných hmotných a nehmotných částí, složek podnikového majetku a břemen. Významným představitelem věčné jednořadové teorie je prof. Manfred Berliner a jeho **teorie svébytnosti závodu**, kterou zveřejnil ve své knize „Buchhaltungs- und Bilanzlehre“ z roku 1918, kde zastává názor věčného konformismu účtů.*

Berliner zde nerozlišuje účty na stavové a tokové, ale nahlíží na majetek jako na osobitý celek, vůči kterému vystupuje jeho vlastník v roli „věřitele za kapitál“. Aktiva jsou zde pozitivním majetkem a v rozvaze se nachází na levé straně a pasiva jsou majetkem negativním, jenž najdeme v rozvaze na straně pravé. Zde představují „plán rozdělení“ majetku, který je určen na úhradu dluhů věřitelům a vlastníkov. Zisky či ztráty se v průběhu zúčtovacího období netvoří, jelikož ztráty jsou zahrnuty do aktiv v podobě vynaložených úplat za přijaté výkony nebo požadovaná práva. Zisky zahrnuje Berliner do pasiv v podobě protivýkonů za odstoupení práv či vlastních prodaných výkonů. Tato Berlinerova konstrukce soustavy účtů na základě jednořadových účtů byla však všeobecně odmítána.

Další jednořadovou teorií je „konformistická“ teorie profesora G. Seidlera zveřejněná roku 1901 ve Vídni. Ten ve své teorii považuje účty za nositele informací o změnách hodnot a z tohoto hlediska jsou tedy účty homogenní povahy. Změna jedné formy hodnoty způsobí současně změnu této formy na jinou.

---

¹¹ Janhuba, M. *Účetnictví (úvod do teorie)*, Praha: VŠE, 1998. str. 71

¹² Janhuba, M. *Účetnictví (úvod do teorie)*, Praha: VŠE, 1998. str. 71

¹³ Janhuba, M. *Základy teorie účetnictví*, Praha: OECONOMICA, 2005 s.47

Schéma 3. Zjednodušené schéma účtování podle Seidlerovy teorie

Pramen: Janhuba, M.

Ačkoliv ale platí, že v prvním stupni klasifikace jsou účty homogenní povahy a tvoří tedy jednu řadu, uvnitř účtového systému dochází k podrobnějšímu třídění.

Vnitřní uspořádání tvoří účty čistě výsledkové, účty čistě zůstatkové a účty smíšené, na nichž se účtují hodnoty se zůstatkem i hodnoty s výsledkem.

Teoretickým základem soustav účtů jsou však dvě řady účtů, které tvoří dvouřadový systém a vychází z bilanční rovnice: $\sum \mathbf{A} = \sum \mathbf{P}$; A...aktiva, P...pasiva. Avšak i tento systém doznal v řadě prací účetních autorit řadu modifikací, kdy i základní rozdělení na aktiva a pasiva bylo pozměněno.

4.2 Dvouřadové účtové teorie

Dvouřadové teorie člení účty v prvním stupni klasifikace na dvě kvalitativně odlišné skupiny či řady. Charakteristické pro věcně podložené dvouřadové teorie je, že vycházejí z účetnictví jako praktické činnosti a zobrazují obrat kapitálu a ve svých soustavách se snaží sledovat jednotlivé etapy a fáze reprodukce tohoto kapitálu. Některé dvouřadové teorie používají pro zobrazení výsledku hospodářského roku dvě cesty, a to rozdíl výnosů a výsledkových nákladů v účtech čistého jmění, což tvoří jednu řadu, a rozdíl aktiv a známých pasiv v majetkových účtech, což tvoří řadu druhou.

Jednotliví autoři těchto teorií používali i různá označení řad účtů, proto zde můžeme najít několik rozličných označení dvou řad. Jsou to především: *majetkové účty/ výsledkové účty*; *účty majetku/ účty kapitálu*; *účty zůstatkové/ účty výsledkové*; *účty majetkové/ účty ryziho jmění*.¹⁴

Věcnou dvouřadovou teorií, která měla velký přínos pro další vývoj účetnictví, je teorie čistého jmění od F. Hügliho, kterou dále rozvíjeli F. Schär a W. Prion. Autoři zde rozlišují dvě řady účtů, které jsou tvořeny *účty majetkovými a účty čistého jmění* a na nichž se tedy účtuje o pohybech v majetku a v kapitálu. Pohyby majetku zde

¹⁴ Janhuba, M. *Účetnictví (úvod do teorie)*, Praha: VŠE, 1998. s. 75.

zaznamenávají účty aktiv a pasiv, kdy jsou jeho přírůstky zapisovány na levou stranu účtu a úbytky se účtují vpravo. O kapitálových přírůstcích či úbytcích se účtuje v účtech zisků(výnosy), ztrát(dnešní náklady) a výsledku hospodaření. Na levých stranách účtů je zaznamenáváno zmenšení kapitálu a jeho zvětšení je značeno na pravých stranách. Další důležitou součástí této dvouřadové teorie je Hügliho pohled na dluhy. Chápe je, podobně jako Berliner v jednořadové teorii, jako majetek negativního charakteru. Podnik zde tedy disponuje aktivy v podobě majetku, ale má též negativní majetek v podobě „břemen“. Za kapitál pak považuje pouze kapitál vlastní, který tvoří čistá aktiva. Pokračovatelé Hügliho teorie pak vycházejí z této zjednodušené rovnice:

$$\Sigma \text{majetek} - \Sigma \text{dluhy} = \Sigma \text{čisté jmění}$$

V této rovnici představuje levá strana jednu řadu a pravá strana druhou řadu účtů. Odlišností od Hügliho teorie je odůvodňování pravidel zápisů na účtech ne z věcných ale z personifikačních hledisek. Dále má levá a pravá strana účtů v různých řadách zrcadlový účinek. Je to způsobeno tím, že na zůstatkových účtech znamená levá strana přírůstek a pravá úbytek a na účtech kapitálových je tomu naopak. Jeho pokračovatelé stanovili transakce, které jsou zobrazeny účetními operacemi jen v majetku a další, které jsou zobrazeny jak v majetku, tak i v kapitálu. Na základě toho existují ve výsledku hospodaření tři typy operací. Prvními jsou operace čistě záměnné, druhými jsou operace čistě výsledkové a třetí skupinu tvoří operace smíšené.

Tyto dvouřadové teorie také postavily základnu pro budování účetnictví v předválečném Československu.

Dvouřadovou teorií od československého autora je „Teória neupotrebených, upotrebených a reprodukovaných prostriedkov“ od prof. Králička z Bratislavy. Její konečná podoba publikovaná v roce 1969 v učebnici “Podstata a význam teórií účtov a bilančných teórií v účtovníctve“ odpovídá účetnictví tehdejšího socialistického zřízení, kdy podniky aktiva nevlastnily, ale měly je v „operativní správě“. Jednu řadu této teorie tvoří účty hospodářských prostředků neupotrebených a druhá řada je tvořena účty hospodářských prostředků upotrebených(náklady) a reprodukovaných(výnosy). Zatímco první řada zachycuje stavy hospodářských prostředků v klidu, druhá řada je zachycuje v pohybu. U neupotrebených hospodářských prostředků prof. Králiček rozlišuje čtyři transakce: 1) *přesun aktiv*,

2) *přesun pasiv*, 3) *zvýšení bilančního součtu*, 4) *snížení bilančního součtu*. Na účtech neupotřebených hospodářských prostředků se účtují stavy a přírůstky aktiv vlevo a úbytky vpravo, u pasiv je tomu právě naopak. Toto pak vyvolává příznivé a nepříznivé vlivy v účtování, jak je zřejmé ze schématu.

Schéma 4. Zachycení změn aktiv a pasiv podle teorie prof.Králička

účet X	
PZ aktiv	PZ Pasiv
+aktiv (+/+)=+	+ pasiv(+/-)= -
- pasiv(-/-)=+	- aktiv(-/+)= -
příznivé vlivy	nepříznivé vlivy

Pramen: Janhuba,M.

Prvkem shodným s ostatními dvouřadovými teoriemi je u prof.Králička postup zjišťování hospodářského výsledku a to dvěma cestami. První je z řady účtů neupotřebených prostředků (bilance) a druhý z řady účtů upotřebených a reprodukováných prostředků (výsledovka). Principem je, že každá působivá změna v jedné řadě účtů se projeví i v druhé řadě.

4. 3 Třířadové účtové teorie

Třířadové teorie vznikly v návaznosti na teorie dvouřadové. Tyto teorie rozlišují účty aktiv, pasiv a účty změn vlastního kapitálu a jejich hlavním cílem je *lépe vyjádřit kvalitativní odlišnost účtů pasiv v užším slova smyslu (dluhů) od účtů zobrazujících vlastní kapitál*.¹⁵

Jedna ze známých teorií se třemi řadami účtů je od profesora Karla Skokana publikovaná v jeho knize „*Theorie der doppelten Buchhaltung*“ vydané ve Vídni roku 1926. Podle jeho teorie má účetnictví tři základní funkce a těmi jsou: účtování o výnosech, účtování o majetku a účtování o nominálních hodnotách. Pro každou tuto funkci existují i odpovídající účty, které dohromady tvoří tři řady. K účtování o výnosech slouží účty výnosové, jejichž výsledky se převádějí koncem období na souhrnný účet zisků a ztrát. V průběhu období zachycují tyto výnosové účty všechny výsledkové náklady, kdy hrubé ztráty jsou zachycovány na levé straně a výnosy

¹⁵ Janhuba,M. *Základy teorie účetnictví*.Praha:OECONOMICA, 2005. s.50

(hrubé zisky) se zobrazují na pravou stranu. Výnosovými účty jsou podle Skokanovy teorie všechny ty, kde může podnikateli vzniknout zisk nebo ztráta a zahrnují účty zboží, surovin, strojů a zařízení, materiálů, cenných papírů a valut.

Majetkové účty sloužící k účtování o majetku jsou dle Skokana ty, jenž zachycují vlastní zdroje financování. Patří sem tedy například vlastní kapitál a akciový kapitál. Náklad zde představují nákupní ceny zboží, opotřebení dlouhodobých aktiv, zaplacené mzdy a úroky. Naopak prodejní cena zboží, výrobků, cenných papírů a přijaté úroky tvoří výnos. Účty nominálních hodnot jsou tvořeny účty pohledávek a dluhů, vkladovými a úvěrovými účty u bank a účet pokladna. Charakteristickým znakem účtů nominálních hodnot je, že zde nevzniká ztráta ani zisk.

Charakteristiky třířadové teorie splňuje i teoretická koncepce účetního odborníka tehdejšího Československa před druhou světovou válkou, profesora JUDr. Josefa Pazourka, který ve své knize“ Theorie i praxe účetních soustav“ z roku 1920 charakterizoval účty vlastního kapitálu jako „zbytkové, vypořádací“ položky pasiv bilance, odlišné od účtů majetku“*“která tu jest“ (aktiv), i pasiv v užším slova smyslu (dluhů).*¹⁶

Různé podoby rozkladu a přeměny základní bilanční rovnice vedou k různě formulovaným třídám, skupinám, řadám účtů v soustavách, které byly popsány jednotlivými autory zejména v první čtvrtině 20. století. Ale jen některé z nich se opravdu staly základem pro vytvoření funkčních soustav.

Výstavba každé soustavy účtů je podřízena způsobu rozkladu základní bilanční rovnice jednotlivými teoretiky a jejich chápáním jednotlivé „řady“ účtů. Takto lze zjednodušeně popsat tyto systémy:

Dvouřadý odvozený systém, který odpovídá dnešní podobě soustav účtů v Evropě:

$$\mathbf{A - D - K = (v - n)}$$

Třířadový odvozený systém:

$$\mathbf{A = D + K + (v - n)}$$

Čtyřřadový odvozený systém:

$$\mathbf{A + n = D + K + v}$$

A....aktiva; K....kapitál; D...dluhy(pasiva); v...výnosy; n....náklady

---

¹⁶ Janhuba,M. *Účetnictví : (úvod do teorie)*. Praha:VŠE, 1998. s.86.

5. Klasifikace soustav účtů

Soustavy účtů podvojného účetnictví a jejich klasifikace závisí na uspořádání jednotlivých kvalitativních kritérií. Celkem je stanoveno šest takovýchto hlavních znaků, které mají vliv na budování systému účetnictví v podniku. Podle většiny těchto znaků lze soustavy účtů členit dichotomicky, neboli podle jednoho konkrétního kritéria lze vytvořit dvě podoby soustavy. Toto tvrzení ovšem neplatí ve všech případech, jelikož vzájemná kombinace některých kritérií se občas navzájem vylučuje a některé možně vzniklé varianty by pro praktickou stránku účetnictví nebyly a nejsou ani reálné.

5.1 Základní kvalitativní znaky pro budování soustav účtů

Volba jednotlivých znaků je vždy závislá na požadavcích účtové jednotky na účetní systém určitého podniku.

5.1.1 Klasifikace podle použité kategorie účtů

Volba kvalitativního znaku "použité kategorie účtů" se odvíjí od některé z účtových teorií zvolené účetní jednotkou. Podle těchto kategorií tedy může účetní jednotka budovat systém:

- a) s použitím úctů jedné kategorie charakteristické pro jednořadové účtové teorie;
- b) s použitím úctů různých kategorií, které využívají dvouřadových až čtyřřadových teorií;

5.1.2 Klasifikace podle použitého oceňovacího modelu

Tento znak představuje jednu z klíčových úloh budování účetního systému. Jeho volba má přímý vliv na další kritéria určující účetní soustavu. Existuje několik principů, na nichž může účetní jednotka stavět.

- a) Princip oceňování ve skutečných (historických) pořizovacích výlohách (konvenční systém)
- b) Princip oceňování ve skutečných pořizovacích výlohách s úpravou údajů pro výkazy o vlivu pohybu kupní síly (účetnictví pevné měnové jednotky)
- c) Princip oceňování v cenách nového pořízení (ceny obnovy) ke dni vykazování (účetnictví běžných vstupních cen). Při akceptaci tohoto principu je nutné vyřešit způsob korekce původní výše ocenění.

- d) Princip oceňování v cenách pozbytí ke dni vykazování (účetnictví běžných realizačních cen). S tímto principem musí účetní jednotka přijmout skutečnost alokace zisku ne v době prodeje, ale již v době produkce, či pořízení výkonů.
- e) Princip oceňování v cenách nového pořízení (ceny obnovy) s úpravou údajů v účetních výkazech o vliv pohybu kupní síly;¹⁷
- f) Princip oceňování v čisté současné hodnotě očekávaných peněžních toků. S tímto principem musí účetní jednotka zvolit diskontní sazbu a také vyřešit korekce již existujících ocenění.¹⁸

5. 1. 3 Klasifikace podle návaznosti výkazů na účetní systém

Podle této klasifikace může být systém účtů uspořádán:

- a) Odděleně od systémů účetních výkazů. V tomto případě musí být součástí soustavy účtů účty rozvážné tvořící „základní účet“ a účet ztrát a zisků. Oddělenou částí jsou zde také uzávěrka účtů a účetní uzávěrka.
- b) Systém přímo propojený s účetními výkazy, kdy uzávěrka účtů a účetní uzávěrka spolu formálně splývají. Při uzávěrce vstupují obraty toků v daném intervalu do výsledovky a saldo těchto toků se pak převede na účet výsledku hospodaření. Spolu se zůstatky účtů majetku a kapitálů pak vstupuje do rozvahy majetkové.

5. 1. 4 Klasifikace podle kongruence informačních cílů systému

Klasifikační kritérium kongruence informačních cílů dělí účtový systém jako:

- a) Jednookruhový systém, kdy soustava funguje jako jeden kompaktní informační celek, který poskytuje požadované informace ve všech stupních agregace údajů ve stejné úrovni významnosti.
- b) Víceokruhový systém, ve kterém jsou poskytovateli informací množiny více relativně samostatných celků poskytujících informace odpovídající jejich stupni agregace. Zpravidla se jedná o dvouokruhový systém, kde je první okruh tvořen finančním účetnictvím a druhý účetnictvím pro řízení podniku.

---

¹⁷ Janhuba, M. *Účetnictví (úvod do teorie)*. Praha: VŠE, 1998. s.96

¹⁸ Janhuba, M. *Základy teorie účetnictví*. Praha: OECONOMICA, 2005. s.52

5. 1. 5 Klasifikace podle způsobu separace období při odvození výsledku

Systémy odvozené podle způsobu separace období se dělí do dvou skupin. První skupinou jsou **systémy akruální**. Prof. Janhuba je označuje za systémy „spojité“, což lépe vystihuje zachycování transakcí příčinně¹⁹. Pro účetně správné odvození výsledku daného období musí při oddělování hospodářských období mezi sebou uskutečňovat komplexy rozhraničujících operací jako jsou aktivace, **pasivace**, transitorie a anticipace. Tento systém je dnes v praxi vesměs funkční.

Druhým systémem jsou **systémy ne-akruální** nebo také podle prof. Janhuby „nespojité“. Tyto systémy zachycují transakce důsledkově. Pro správné odvození výsledku hospodářského období provádět další soubor operací. Výsledek se zde odvozuje z peněžních toků uskutečněných v daném období, kdy tyto toky jsou jako důsledky již provedených transakcí a pro jejich zachycení ve výsledku hospodaření je rozhodující pouze doba jejich uskutečnění. Takovéto vybudování soustavy se blíží modelu některých redukovaných soustav účtů na bázi příjmů a výdajů jako je například „jednoduché účetnictví“ ČR, dnes „daňová evidence“.

5. 1. 6 Klasifikace podle obsahu a odvozování výsledku za období

Tento třídící znak rozlišuje systémy, které odvozený výsledek chápou :

1. za dané hospodářské období, kde se odvozuje výsledek buď:
  - jedinou cestou, kde je tento výsledek představován bilanční ztrátou či ziskem. Zde se porovnávají důsledky všech hrubých ztrát v daném období a všech hrubých zisků na celkovou změnu velikosti vlastního kapitálu. Toto je charakteristické pro systém rozvahového účetnictví
  - dvěma cestami a to jako změnu celkového stavu vlastního kapitálu v rozvaze a jako oboustranné působení toků výnosů a výsledkových nákladů za dané období ve výsledovce.

U obou těchto variant lze odvozovat výsledek dvojím způsobem. Buď jako *brutto způsob*, kde je výsledek odvozen jako rozdíl hrubých zisků a hrubých ztrát, nebo jako *netto způsob*, kde je výsledek odvozen jako úhrn rozdílů dílčích výnosů a nákladů určitých specifických podnikových aktivit v podobě ztrát a zisků z těchto aktivit

---

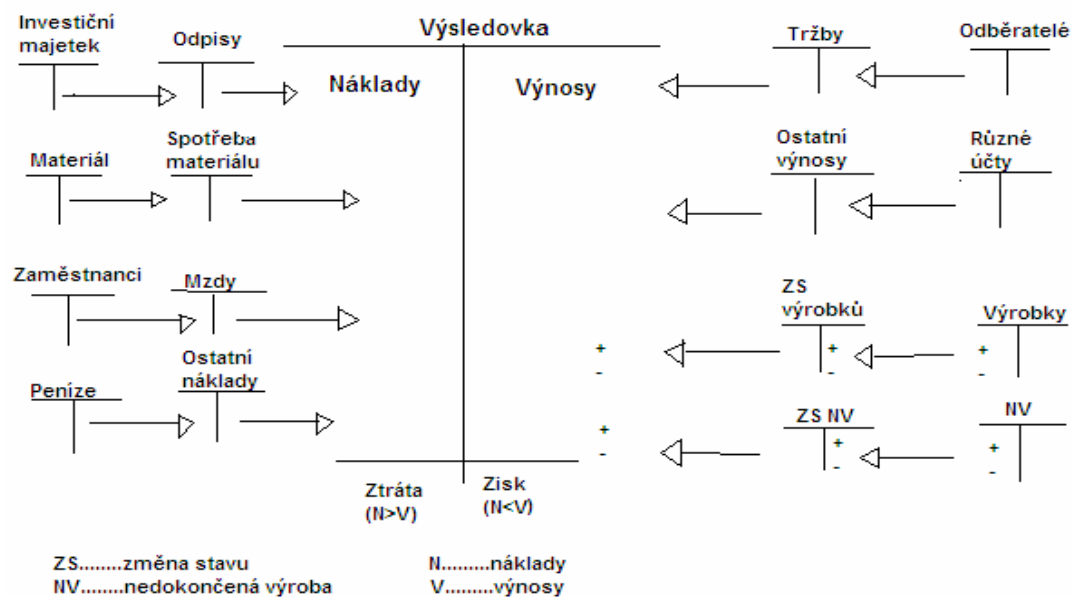
¹⁹ Janhuba, M. *Účetnictví (úvod do teorie)*. Praha: VŠE, 1998. s.99

2. odvozený výsledek jako funkce:

- **nákladů daného období**, kde je hlavním cílem produkce výkonů. Při těchto systémech se musí v účetnictví upravovat výše výnosů tak, aby bylo docíleno věcné shody s náklady daného období. Tyto úpravy se následně projevují v aktivech bilance jako přírůstek či úbytek a ve výnosech. Výsledek dle nákladů daného období se pak označuje jako *výsledek vyprodukovaný*
- **výnosů daného období**, zde je jako hlavní faktor prodej výkonů. Na rozdíl od předešlých nákladů daného období je v těchto systémech nutnost opravy výše výsledkových nákladů pro dosažení věcné shody s výnosy. Tyto úpravy o změny zůstatku produkováných zásob se projeví jako v aktivech bilance a v účetních nákladech. Výsledek hospodaření odvozený tímto způsobem se nazývá *výsledek realizovaný*.

V účetní praxi je zjišťování hospodářského výsledků založeno na základě úpravy nákladů a výsledkem je tedy výsledek reprodukovaný. Jako výnosy jsou zde uznávány tržby z prodeje výrobků, výkony vyprodukované v běžném období, které ovšem nebyly ještě realizovány.²⁰ Tato úprava tedy představuje brutto princip zjišťování hospodářského výsledku .

Schéma3. brutto principu zjišťování hospodářského výsledku Pramen:Kovanicová

²⁰ Kovanicová,D. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. Praha:TRIZONIA, 1993. s.66

6. Metodický postup

Cílem této práce bylo analyzovat vznik a existenci jednořadových, dvouřadových a třířadových teorií účtů a následně jejich soustav a na základě takto získaných informací představit vlastní náhled na vzájemné vztahy účtů a výkazů v těchto teoriích.

6. 1 Literární rešerše

Zpracovat informace z dostupné odborné literatury zabývající se příslušným tématem a v literární rešerši přiblížit jednotlivé účtové teorie vybraných autorů.

6. 2 Zpracování praktické části

Na základě získaných informací z literární rešerše zpracovat vybrané účtové teorie a pomocí schémat a příkladů představit vlastní představu a náhled na jednotlivé účtové teorie zmíněné v teoretické části, popřípadě je rozšířit o další informace.

Na závěr představit dnešní podobu účtové koncepce a přiblížit ji k některé z vybraných teorií.

6. 3 Zpracování údajů

Vzhledem k nedostatečnému přístupu k podrobným informacím a samotným dílům pojednávajících o konkrétních teoriích jsou teorie jednotlivých autorů zpracovány velice stručně, což se odráží na vlastní představě o fungování těchto teorií v praktické části. Proto jsou v teoretické i praktické části práce zdůrazněny pouze elementární prvky charakteristické pro příslušné teorie.

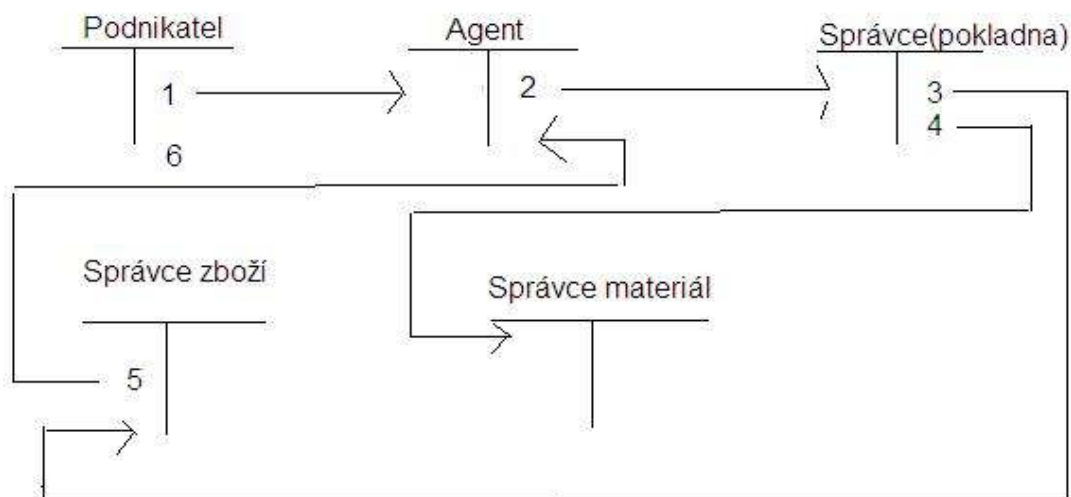
7. Praktická část

7.1 Jednořadové teorie

7.1.1 Jednořadová personifikační teorie: Dr. Josef Ullmann

Teoretická koncepce Dr. Josefa Ullmanna představuje základní chápání účetního systému z pohledu jednořadové personifikační teorie, kdy jsou všechny účty soustavy homogenní povahy a účtování na nich se řídí jednotnými pravidly. Podle personifikačního pojetí je za každým účtem „osoba“, která je buď v postavení podnikatele(majitele podniku), agenta(rozděljuje části kmenového jmění) a správce příslušného účtu.

Schéma 1: Účtování v personifikačním pojetí dle Ullmanna(zdroj- autorka)

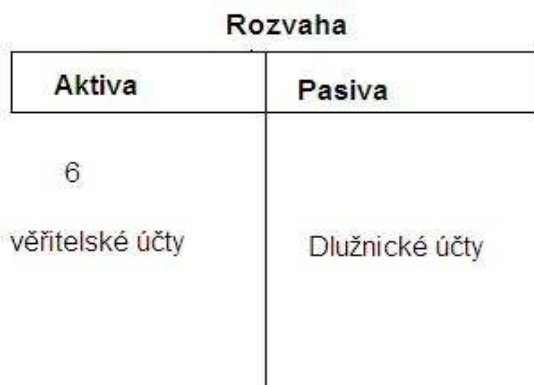

Vysvětlivky:

- 1) osoba podnikatele vkládá jmění do podniku a převádí ho na osobu agenta, který je zodpovědný za rozdělování jeho součástí správcům. Agent se tak stává dlužníkem za vložené čisté jmění a podnikatel je jeho věřitelem.
- 2) Agent rozděljuje část jmění, v tomto případě správci pokladny. Vzniká tak interní dluh správce pokladny.
- 3) Nákup zboží za hotové. Správce zboží je v pozici věřitele vůči správci pokladny.
- 4) Pořízení materiálu za hotové. Správce materiálu je věřitelem správce pokladny.
- 5) Prodej zboží. Tržba se převádí jako výnos na účet agenta. Vzniká externí dluh.

6) Uzavírka účtů

Schéma 2: Zjednodušené schéma rozvahy v personifikačním pojetí: (zdroj- autorka)

Pravá strana rozvahy shromažďuje všechny účty, v nichž osoby stojící za jednotlivými účty jsou v pozici věřitele. Věřitelské účty zahrnují transakce zvyšující množství a hodnotu aktiv. Jde tedy například o nákupy zboží atd.

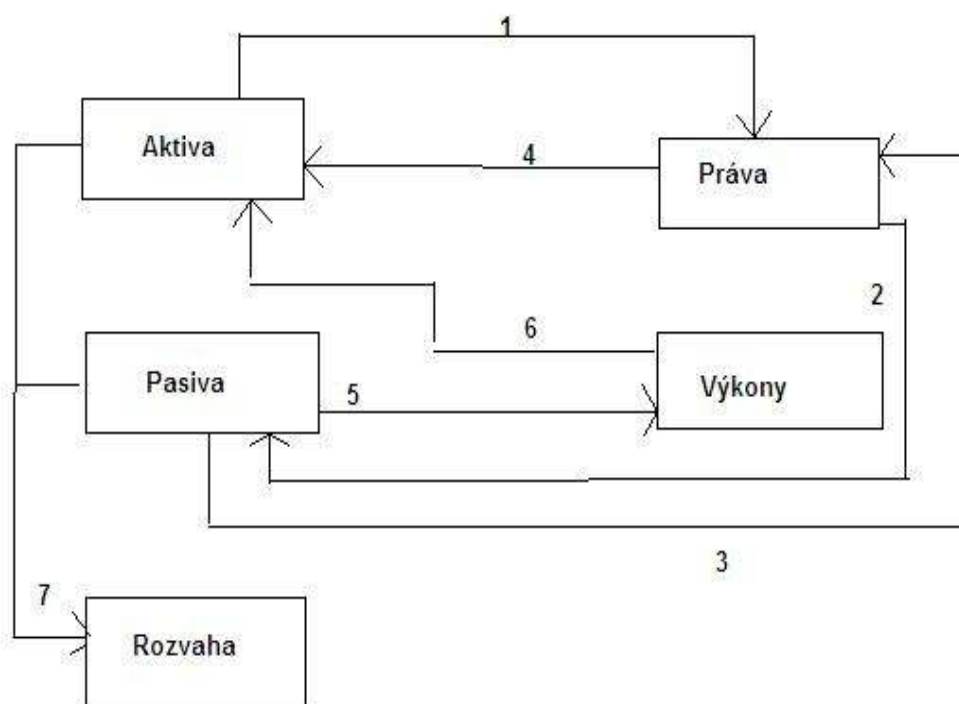
Při uzavírce účtů dochází v této teorii k jakési fiktivní likvidaci . Čisté jmění se tedy převede ze základního účtu podnikatele, kde je na straně „Dal“ , do konečného účtu rozvažného na stranu „Má dáti“(bod 6 ve schématu rozvahy). Podnikatel je tedy za konečné čisté jmění věřitelem.

Toto pojetí vyhovovalo dřívějším požadavkům na účetní systém. Z dnešního hlediska je zcela nevyhovující svou malou vypovídací schopností a nepodrobným tříděním informací.

7. 1. 2 Věcná jednořadová teorie: prof. Manfred Berliner – Teorie svébytnosti závodu

Teorie prof. Manfreda Berlinerera je jednou z věcných jednořadových teorií založených na principu věcného konformismu účtů, kdy jsou tyto účty považovány pouze za účty majetkové. Základním znakem Berlinerovy teorie je jeho postoj k vlastnímu kapitálu. Chápe ho jako specifický případ dluhu, na který lze nahlížet z několika hledisek a to jako dluh vyplývající z jeho postavení majetku vyčleněného pro podnik a ostatním majetkem k podnikání, nebo jako saldo vzniklé rozdílem mezi celkovými aktivy a pasivy, nebo jako relativní dluh podniku.

Schéma 3: Zjednodušený princip účtování věcné jednořadové teorie(zdroj-autorka)

Vysvětlivky:

- 1) věřitel(vlastní)k) odstupuje od svých práv k majetku podniku
- 2) výnos z odstoupených práv
- 3) vlastník nakupuje nová práva k majetku
- 4) úplata za požadovaná práva = náklad
- 5) vlastník nakupuje výkony
- 6) úplata za nové výkony
- 7) Bilance obsahující stavové účty výnosů a nákladů
Zisk ani ztráta se nebilancuje

Schéma 4: Zjednodušený formát rozvahy pro jednořadovou věcnou teorii(Berliner)

Rozvaha	
Aktiva	Pasiva
1)Majetek závodu: DHM DNHM	1) Rozdělení majetku: Zdroje majetku
2)Platby: za přijaté výkony za přijatá práva	2) Prodané vlastní výkony Odstoupená práva
3)Výkony	3) Protivýkony

V této věcné jednořadové teorii jsou náklady, či ztráty představovány jako vynaložené prostředky za přijaté výkony a požadovaná práva, která přicházejí do podniku a stávají se součástí aktiv. Takto přijaté výkony by v aplikaci na dnešní druhy účtů či účtových skupin zahrnovaly například mzdové náklady, provozní náklady, služby a daně a poplatky. Platbami za přijatá práva by se mohly rozumět náklady z finančního majetku, zahrnovaly by i rezervy a opravné položky finančních nákladů.

Ziskem se naopak rozumí protivýkony za to, že vlastník odstoupil od svých práv v podniku nebo prodal své vlastní výkony. Tyto výkony a práva představují aktiva, která z podniku odcházejí. Účty konstruované tímto způsobem by tedy byly tvořeny tržbami za prodané zboží, provozními výnosy, prodejem dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, tržbami z prodeje cenných papírů. Právě tržby z prodeje cenných papírů a hmotného majetku jsou typickým zobrazením odstoupením od práv vlastníka k majetku podniku.

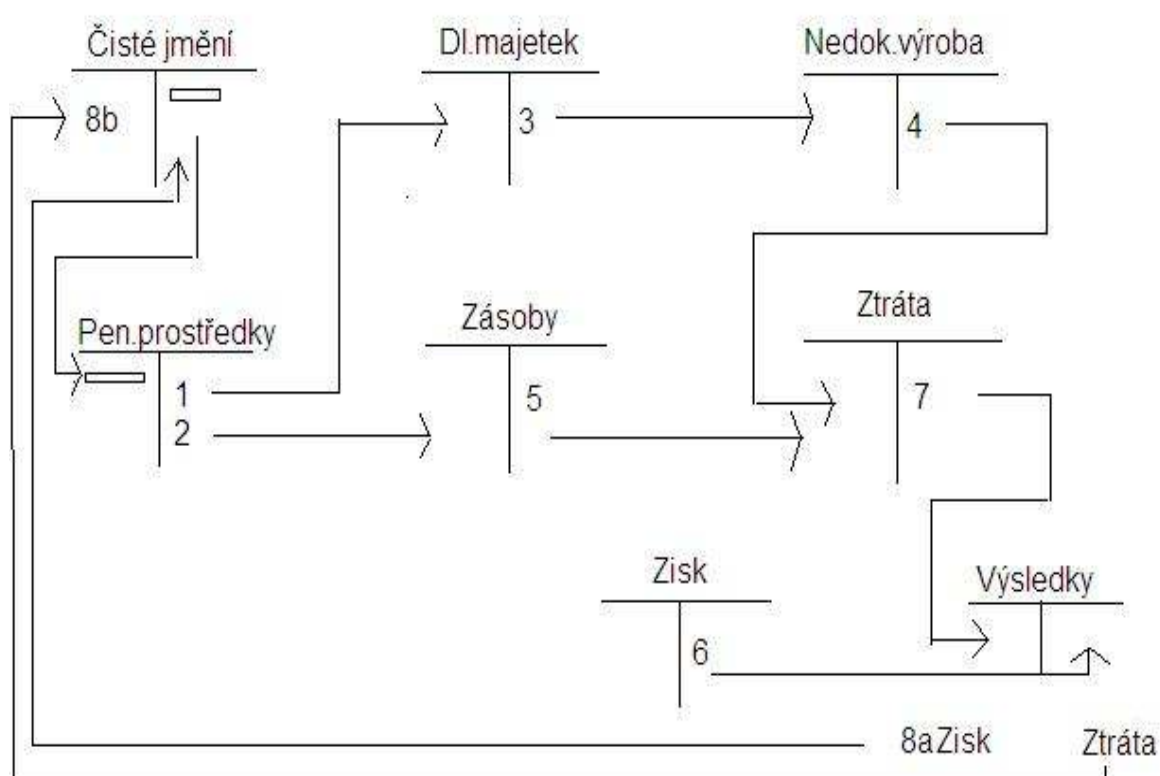
Tato přirovnání jsou ale pouze nadnesená, jelikož tyto účty jsou účty tokové, které dnes tvoří účty výsledkové, avšak v Berlinerově teorii mají stavový charakter. To je jedním z kritérií pro to, aby mohly být zahrnuty přímo do rozvahy, aniž by tvořily zisk či ztrátu. Ani prof. Berliner takto vzniklé zisky a ztráty nebilancuje, což je jedním z nedostatků teorie. Proto konstrukce soustav účtů na základě této jednořadové teorie byla všeobecně odmítána. Využití by našla spíše pro výuku účetnictví pro snazší pochopení vzájemných stavů účtů.

7.2 Dvouřadové teorie

7.2.1 Věcná dvouřadová teorie- F. Hügli: Teorie čistého jmění

„Teorie čistého jmění“ švýcarského účetního teoretika F. Hügliho je jednou z nejvýznamnějších účetních teorií a to díky svému přínosu pro další rozvoj účetních soustav, které byly touto teorií inspirovány. Jisté shodné prvky lze najít i v podobě dnešních účetních soustav. Hlavním přínosem bylo, že dvouřadové teorie vycházejí z účetnictví jako z praktické činnosti a proto se snažily zachycovat co nejpřesněji účetní vztahy, které nebyly zahrnovány do jednořadových teorií. Tím zajistily větší vypovídající schopnost soustav a jejich širší využití pro potřeby účetnictví.

Schéma 5: Znázornění účtování v dvouřadové teorii dle Hügliho (zdroj- autorka)

Vysvětlivky:

- 1) Pořízení dlouhodobých aktiv(Majetku)
- 2) Pořízení zásob
- 3) Odpisy dlouhodobých aktiv
- 4) Zúčtování účetních nákladů = v teorii čistého jmění se jedná o „ztrátu“
- 5) Spotřeba zásob
- 6) Tržby z prodeje a převedení do výsledku
- 7) Převedení ztrát do výsledku
- 8) A) Vliv výsledku (zisk) na čisté jmění , dochází ke zvýšení čistého jmění
B) Vliv výsledku (ztráta) na čisté jmění , dochází ke snížení čistého jmění

Z názvu teorie je zřejmý důraz, jenž je kladen na čisté jmění. To Hügli chápe jako kapitál tvořený pouze čistými aktivy. Samotný majetek, i v podobě pohledávek, má charakter majetku pozitivního. Na dluhy je v této teorii nahlíženo jako na majetek negativního charakteru, čímž se tato teorie blíží dnešnímu chápání dluhů. Zisk či ztráta převedené z výsledovky přímo čisté jmění ovlivňují. Zisk ho zvyšuje a ztráta snižuje.

Schéma 7: Zjednodušený nákres rozvahy a výsledovky dle „teorie čistého jmění“(pramen: autorka)

Rozvaha		Výsledek	
A	P	Ztráta	Zisk
Dl. aktiva	Čisté jmění	Odpisy dl. aktiv	Tržby z prodeje
Peněžní prostředky	(Zisk/ Ztráta)	Spotřeba zásob	
Zásoby			
		Zisk	Ztráta

7. 2. 2 Věcná dvouřadová teorie prof. Vladimíra Králička - „Teória neupotřebených, upotřebených a reprodukováných prostriedkov“

Východiskem pro teorii prof. Králička bylo původně Marxovo schéma koloběhu průmyslového kapitálu. Odpovídá tak podmínkám státního zřízení, v němž vznikla. Neúčtuje tedy o aktivech jako o majetku podniku, ale uvažuje se s aktivy, které má konkrétní podnik v „operativní správě“.

Bázi účtové soustavy tvoří dvě řady účtů:

ROZVAHA: obsahuje fondy neupotřebené

VÝSLEDOVKA: obsahuje fondy upotřebené a reprodukované. Fondy reprodukované se zpětně vrací v podobě neupotřebených fondů do rozvahy.

Účty aktiv a pasiv představují fondy v „klidu“ jako ekvivalent stavových účtů a účty nákladů a výnosů obsahují fondy v „pohybu“ neboli účty tokové.

Propojení obou řad je patrné z působivých operací, jež mají vliv jak na položky rozvahy, tak na položky ve výsledovce. Hospodářský výsledek je tak možno zjistit samostatně z bilance i z výsledovky.

Na následujícím fiktivním příkladu bude demonstrována tato možnost zjištění HV z obou řad.

Př. Maloobchod s hračkami vlastní prodejny, která je spojena s dílnou pro výrobu dřevěných hraček a malým skladem.

Firma má na počátku účetního období následující zůstatky: (částky jsou uvedeny v tis.Kč)

Obchod, dílna a sklad.....	1000
Vybavení obchodu a dílny.....	800
Dosavadní oprávky.....	255
Zásoby(materiál a výrobky).....	400
Peníze v hotovosti	750
Dluh“Dřevařství Háj“	300
Dluh zaměstnanci.....	135

Účetní operace uskutečněné v průběhu účetního období:

1. Nákup dřeva za hotové	250
2. Spotřeba materiálu.....	290
3. Mzdy zaměstnanců.....	75
4. Odpisy(obchod+dílna).....	75
5. Spotřeba energií.....	43
6. Nedokončené výrobky 100ks	
7. Hotové výrobky 70ks	
8. Prodány hračky za hotové.....	780

Tab.1: Obsah rozvahy na počátku účetního období:

Počáteční rozvaha			
Zákl.prostředky	1 800	Fond zákl.prostředků	1 545
Zásoby	400	Fond.výstavby	255
Invest.účty	255	Obratový fond	715
Peníze	750	Oprávky ZP	255
		Dluhy	300
		Dluhy zaměst.	135
cekem	3 205	Celkem	3 205

Pramen:autorka

Tab.2: Obsah rozvahy na konci účetního období:

Rozvaha			
Zákl.prostředky	1 800	Fond zákl.prostředky	1 470
Zásoby	360	Fond výstavby	330
Invest.účty	330	Obrat.fond	715
Nedok.výroba	214,5	Oprávký	330
Hotové výrobky	16,7	Dluhy	343
Peníze	1 205	Dluhy zaměstnanci	210
		Zisk	528,2
celkem	3 926	celkem	3 926

Pramen:autorka

Tab. 3:Konečný stav výsledovky na konci účetního období:

Výsledovka			
Spotřeba materiálu	290	Tržby	780
Odpisy	75	Zm.stavu zásob	214,5
Mzdy	75	Zm.stavu hotov.výrobků	16,7
Spotřeba energie	43		
celk.	483	celk.	1011,2
Zisk	528,2		
celkem	1001,2		1011,2

Pramen:autorka

Podle výsledků z rozvahy na konci roku a výsledovky je zřejmá nezávislost těchto dvou účetních výkazů pro zjišťování hospodářského výsledku, avšak tato nezávislost platí pouze pro potřeby zjišťování výsledku hospodaření. Jinak jsou rozvaha i výsledovka vzájemně propojeny položkami ovlivňujícími stav v obou výkazech. V našem příkladě tuto funkci plní především položky změn stavu zásob, hotových výrobků a odpisy základních prostředků, jež představují odpisy dlouhodobého majetku.

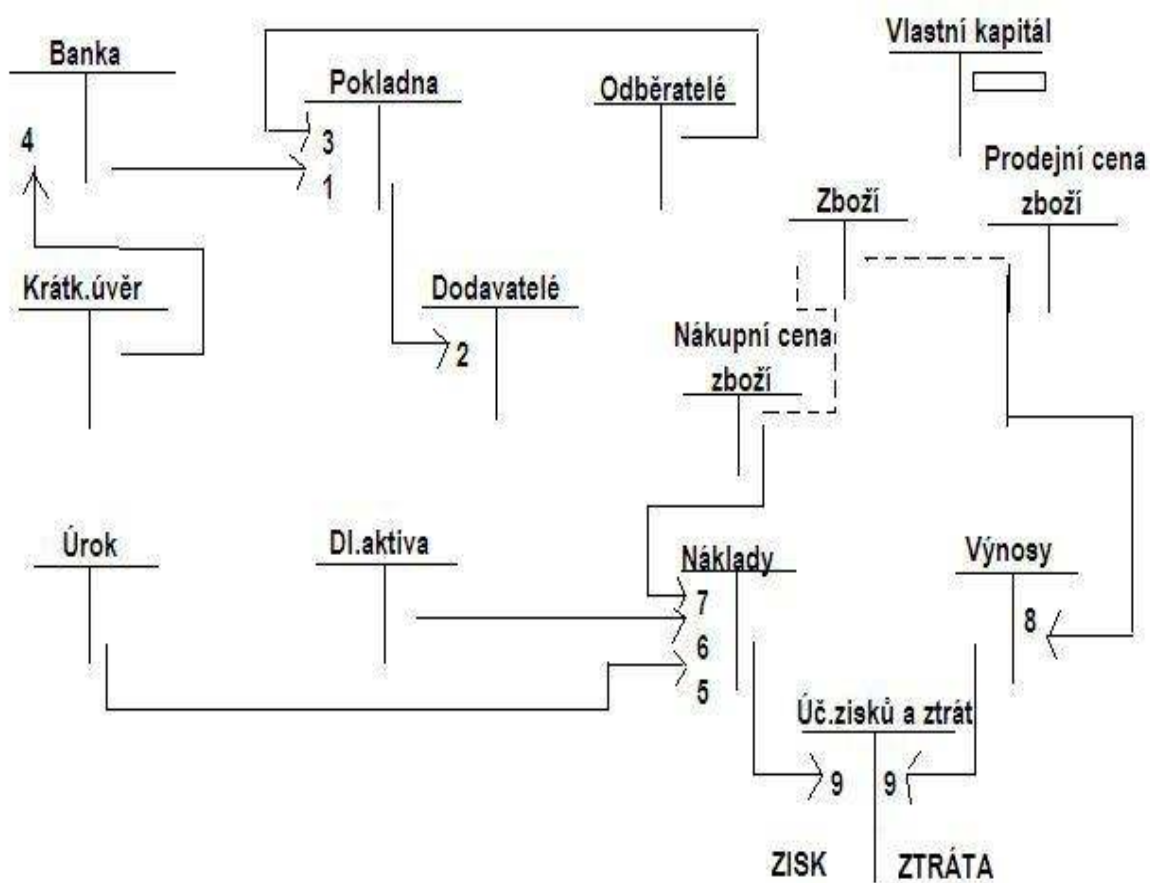
Tato možnost zajišťuje především zpětnou vazbu při ověřování správnosti výsledků na konci účetního období.

7.3 Třířadové teorie

7.3.1 Třířadová teorie: prof. Karel Skokan

Teorie prof. Karla Skokana navazuje na účetní systémy podle dvouřadových teorií. Vychází ze základních funkcí účetnictví, za které považuje účtování o majetku, kde se sledují účty zachycující vlastní zdroje financování, účtování o výnosech, jež sleduje účty, kde může vznikat zisk či ztráta, a účtování o nominálních hodnotách, které zahrnují takové položky, kde se nepředpokládá vznik ztrát ani zisků.

Schéma 8: Zjednodušený příklad účtování v třířadové teorii(zdroj-autorka)

Pramen: autorka

Vysvětlivky:

- 1) Převod peněz z banky do pokladny
- 2) Úhrada dluhu dodavateli
- 3) Úhrada pohledávky od odběratele
- 4) Přijaty krátkodobý úvěr
- 5) Úroky z přijatého úvěru
- 6) Opotřebení dl.aktiv
- 7) Zboží v nákupní ceně
- 8) Výnos z prodeje zboží v prodejní ceně
- 9) Uzavírka účtů na konci účetního období, převedení nákladů a výnosů na účet zisků a ztrát

Tab.4: Zjednodušený obsah rozvahy podle Skokanovy teorie

Rozvaha

Dl.aktiva	Účty majetkové
Účty nominálních hodnot (pohledávky)	Účty nominálních hodnot (dluhy)
HV(-)	HV(+)

Pramen: autorka

Aktiva rozvahy:

Dlouhodobá aktiva: položka dlouhodobých aktiv v rozvaze zahrnuje hmotný investiční majetek, nehmotný investiční majetek a finanční majetek

Účty nominálních hodnot: tato položka by v rozvinuté verzi obsahovala účty pohledávek, vkladové účty, účty bank, úvěrové účty poskytnuté jiným podnikům, účet pokladny, účet odběratele. Podmínkou je, aby položky na účtech byly aktivní a tvořily tedy pohledávky.

Negativní hospodářský výsledek: tuto položku tvoří převedený výsledek z uzavření účtu zisků a ztrát, pokud vyšel v podobě ztráty.

Pasiva rozvahy:

Účty majetkové: tato položka rozvahy zahrnuje účty tvořící vlastní zdroje kapitálu. Patří sem tedy základní jmění, rezervní fondy a nerozdělený zisk.

Účty nominálních hodnot: zde jsou zahrnuty účty představující dluhy. Jsou to například účty dodavatelů a přijatých úvěrů.

Pozitivní hospodářský výsledek: je to převedený výsledek v podobě zisku po uzavření účtu zisků a ztrát.

Tab.5: Zjednodušená podoba účtu zisků a ztrát dle Skokana

nákupní ceny zboží	prodejní cena zboží
opotřebení dl.aktiv	
úroky za poskytnutý úvěr	
zisk	ztráta

Pramen: autorka

.Náklady tvoří:

- nákupní ceny zboží, materiálů, surovin
- opotřebení dlouhodobých aktiv
- úroky z poskytnutých úvěrů
- spotřebované služby (mzdy, energie atd.)

Výnosy tvoří:

- prodejní ceny zboží, materiálů, surovin, výrobků, cenných papírů
- přijaté úroky

Významem této teorie je především to, že se snaží o co nejpřesnější rozdělení pasiv z hlediska jejich vlivu na výši vlastního jmění. To je důvodem, proč zdroje vlastního jmění vystupují pod samostatnou položkou účtů majetku. Takto rozříděné účty tedy dovolují možnost detailnějšího sledování jejich vzájemných vztahů a jsou nositeli informací o hospodaření podniku.

7. 4 Současný stav účtových soustav

Účetnictví a jeho formy jsou organizovány tak, aby splňovaly podmínky dané dobou, státním zřízením a legislativními úpravami.

Současná forma účetnictví je koncipována především tak, aby splňovala požadavky tržního hospodářství. Těmto podmínkám odpovídá účetní systém, kdy jsou soustavy účtů koncipovány na základě dvouřadového, popř. čtyřřadového, věcného uspořádání účtů. Tato koncepce je užívána především v Evropě.

Východiskem jsou tedy dvě řady účtů: rozvahové shromažďující stavové účty a účty výsledkové sestavené z účtů tokových.

V pojetí vývoje účtových teorií by se tato věcná dvouřadová teorie dala přiblížit k teorii prof. Králíčka, jež byla ale koncipována pro potřeby socialistického zřízení s centrálně plánovanou ekonomikou.

Zásadní změnou pro českou účetní soustavu byl pád socialismu. Po změně režimu bylo třeba zásadně změnit i systém účetnictví tak, aby vyhovoval novým ekonomickým podmínkám, nově daňové soustavě a aby se mohl co nejvíce přiblížit kontinentálnímu systému účetnictví.

V současné době je tedy účetnictví České Republiky výrazně ovlivněno snahou o harmonizaci účetních systémů v rámci Evropy.

8. Závěr

Cílem této práce bylo charakterizovat a popsat vybrané účtové teorie a podle získaných informací zpracovat vlastní názhedy na principy účtování jednotlivých teorií a popsat základní sestavy používaných účetních výkazů.

Pro jednořadovou teorii bylo zpracováno schéma účtování v personifikačním pojetí, jež bylo běžně přijímáno pro účtování v osmnáctém století. Z hlediska dnešních požadavků účetnictví na vypovídací schopnost je však toto pojetí málo podrobné. Hlavním význam dnes tedy plní při výuce účetnictví pro pochopení základních vztahů při debetních a kreditních operacích.

Věcné jednořadové pojetí prof. Berlinera je co do obsahu a vypovídací schopnosti účtů již podrobnější, ale stále nedostatečné kvůli nedokonalému zachycení pohybů na účtech tokového charakteru. Proto byla tato konstrukce účtu všeobecně odmítána již v době svého vzniku.

Dvouřadové teorie zobrazené v praktické části se svou konstrukcí a užíváním výkazů rozvahy a výsledovky velice blíží dnešní koncepci účtových systému. Konstruování účtových systému na základě dvouřadových teorií je typické především pro Evropu. Teorie prof. Králíčka představovala ve své době významné teoretické dílo, které splňovalo požadavky socialistického státního zřízení s centrálně plánovanou ekonomikou. Toto se především odráží v položkách rozvahy při účtování o vlastním kapitálu, který podniky ve skutečnosti nevlastnily, ale byl jim pouze "zapůjčen". Po změně režimu doznala česká koncepce účetnictví významných změn, jež ji přiblížily k evropskému standardu.

Třířadové teorie se dají definovat jako rozvinutější forma dvouřadových teorií. Je v nich kladen důraz na zvláštní oddělení běžných pasív od pasív s přímou působností na vlastní jmění podniku.

Budoucí vývoj účetnictví je spojen především se změnou požadavků na jeho informační schopnost. Lze očekávat jeho budoucí orientaci na ekologické aspekty podnikového hospodářství, účetní zobrazování lidských zdrojů a na konstrukci samostatných účtových systémů pro potřeby vykazování o peněžních a kapitálových tocích. Konstrukce nových teoretických koncepcí je již dnes výrazně ovlivněna užíváním počítačů a lze v této oblasti čekat ještě další rozvoj.

9. Summary

Objective of the work is to analyse detail accounting theories and accounting systems. The work attends to different approaches to single row, double row and three- row accounting theories by prominent authors whose theories had notably influenced follow advancement of accounting.

One part of the work attends to criteria for accounting structure based on chosen accounting theory.

Practical part presents authors personal point of view on some chosen accounting theories. The point of view is presented by schemes and by simple tables of statements of assets and liabilities for each theory.

9. 1 Key words

Accounting structure

Accounting system

Double row accounting theory

Single row accounting theory

Three – row accounting theory

10. Přehled použité literatury

1. FIREŠ, Bohuslav. *Základy teorie účetnictví*. Praha: SPN, 1984 . 235s. ISBN 17-055-84.
2. JANHUBA, Miroslav. *Účetnictví: (úvod do teorie)*. 1. vyd. Praha: VŠE, 1998. 205s. ISBN 80-7079-501-8
3. JANHUBA, Miroslav. *Základy teorie účetnictví*. 1.vyd. Praha: OECONOMICA, 2005. 216s. ISBN 80-245-0852-4
4. KOVANICOVÁ, Dana. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. Praha: TRIZONIA, 1993. 301s. ISBN 80-85573-01-1
5. WÖHE, Günter. *Úvod do podnikového hospodářství*. 1.vyd. českého překladu. Praha: C.H.Beck, 1995. s.784. ISBN 80-7179-014-1